

ב. חטא סדום ועמורה.

8. עיין פס' יז-כב. עיין רש"י לפס' יז. מדוע בוחר ה' לגלות לאברהם את משפטה של סדום? מה אנו לומדים מדברי ה' על תפקידם של אברהם ובניו בעולם? מהי הסיבה על פי רש"י בשלה, מגלה ה' לאברהם?

9. פסוקים יח-יט הם מאמר מוסגר (פסוק כ הוא המשך ישיר של פסוק יז)

רש"י הירש מפרט בפירושו את חשיבותה של הפסקה הזו בדברי ה':

כי ידעתיו – כי לא למענו בחרתי בו לעשותו אולי לאמיר גדול ועשיר, אלא להיות מייסדה ומחנכה של אומה זו אשר כה נעלים תפקידיה. ...ורק בעבור זה חייב אני לגלות לו את עצתי ולהעמיד אותו על סוד דרכי. הן שומה עליו לחולל את הנס החינוכי הגדול – היחיד במינו – לנטוע בלב יחידו בן הזקונים את יסוד דרך העם ברוח ובמעש. וכאשר הוא האב כבר יהיה שוכב זה עידן ועידנים עם אבותיו, הרי בניו וביתו אחריו, עוד יעמדו איתן על יסוד מוצק זה... כדי לתמכו בתפקיד חינוכי נפלא זה – נפתח לו עתה פתח להבנת דרך ה' כצוואה לבניו אחריו. מן הפסוקים מתברר כי בעולמו של הקב"ה רק אברהם מבין את 'דרך ה' והחובה של עם ישראל לעשות צדקה ומשפט, וזה מה שעליו להנחיל לבניו אחריו. זוהי תכלית הבחירה באברהם

10. פס' כא אַרְדָּה נָא וְאַרְאֶה הַכְּצַקְתָּהּ תִּבְּאֶה אֵלַי עֲשׂוּ כָלָה וְאִם לֹא אֲדַעָה :

א. ארדה נא- על איזה קושי רעיוני/אמוני עונה רש"י? מהם שני הלימודים שמעלה רש"י לקושי? היכן מצאנו דבר דומה? (עיין פרק יא)

ב. מהן שתי האפשרויות העולות מפסוק כא לגבי דינה של סדום? רש"י משלים את הפסוק כך שהוא מציב שתי אפשרויות. כיצד רש"י מוכיח את פרשנותו? מהם סימני הפיסוק לשיטת רש"י?
ג. לשם מה מציין הכתוב כי אברהם עודנו עומד לפני ה'?
ד. "הכצקתה" צעקתה של מי? עיין רש"י.

המדרש הבא הוא בסיס לפירושו של רש"י: הכריזו בסדום ואמרו: כל מי שהוא מחזיק בידו בפת לחם לעני לגר לאביון יישרף באש, פלוטית בתו של לוט הייתה נשואה לאחד מגדולי סדום ראתה עני אחד מדוקדק ברחובות העיר ועגמה נפשה, מה הייתה עושה? בכל יום כשהייתה יוצאת לשאוב מים, הייתה נותנת בכדה מכל מזון הבית ומכלכלת אותו, אמרו אנשי סדום: העני הזה מאין הוא ח? עד שגילו הדבר והוציאו אותה להישרף. אמרה: ריבונו של עולם, עשה משפטי ודיני! ועלתה צעקתה לפני כיסא הכבוד. (מדרש פרקי דר' אליעזר כה)

ג. אברהם מבקש רחמים על סדום.

11. מהי מטרת אברהם בדיון עם ה'? עיין ברד"ק שלפניך.

ואנכי עפר ואפר - ואף על פי שאנכי עפר ואפר לדבר כנגד כבודו ודבורו וכנגד משפטו, לא באתי אלא ללמד ולדעת משפטו איך הוא:

12. מהם שני הטיעונים של אברהם אבינו בפס' כג-כה (שים לב: טענה למידת הדין וטענה למידת הרחמים), לאיזה בקשה ה' נענה?

13. עיין בפרשנים שלפניך וענה על השאלות.

א. מה צריך לאפיין את הצדיקים שימצאו בסדום?

ב. מה ההבדל בין פירוש ספורנו וראב"ע?

ג. על פי איזה פרשן הדרישה מסדום גבוהה יותר?

ספורנו: "אם אמצא חמישים צדיקים שיקחו ברשעים בסדום".

ראב"ע מפרש את ה'יתור' במילים בתוך העיר: וטעם בתוך העיר שהם יראים את השם בפרהסיא, מקום בו אפשר לעבוד את ה' בגלוי, אינו כל כך רע ועל כן הצדיקים שבו יכולים להציל את הרשעים.

לתוספת הרחבה:

נחמה ליבוביץ' עיונים חדשים בספר בראשית, עמ' 131-132 מסבירה את דבריו של הראב"ע לפסוק כ"ו:

"אמנם יש בכוח המיעוט להכריע גורל המקום לכף זכות, אבל רק אם אותם מעטים בודדים צדיקים הם "בתוך העיר", מעורים ומעורבים בחיי העיר, בעסקיה, במשאה במתנה, אם מופיעים ומשפיעים הם בציבוריותה, אבל אם אין אותם בודדים אלא נחבאים וחיים ח"י צדקות בחדרי חדרים, הם את נפשם- אולי- יצילו, אך בודאי אין זכותם יכולה להגן על "העיר", ואין "העיר", אשר דוחקת אותם מתוכה ומכריחה אותם להיסגר בחדרי חדרים לבל תפריע צדקותם לרשעה המתרוננת ברחובות קריה, אין אותה עיר יכולה לדרוש חסות בזכות צדיקה הנחבאים".

פרק כא

א. הולדת יצחק. פס' א-יג

1. קרא היטב את הפס' מהם שני השורשים החוזרים בפס' אלו? מה בא הדבר לבטא?
2. בניגוד גמור ל"צחוק" המתואר בפס' אלו, מתואר גם צחוק אחר בפס' ט. לאור צחוקו זה של ישמעאל, דורשת שרה מאברהם לגרש את ישמעאל ואימו. מדוע? עיין בפרשנים הבאים וענה על השאלה.